

Pedagoģiskā kompetence un tās vieta augstskolas bibliotēkas darbā

Ilona Vēliņa-Švilpe

Latvijas Universitātes Bibliotēka. Departamenta vadītāja

Pedagogical Competence and Its Place in the Work of Higher School Libraries

Ilona Velina-Svilpe

The Library of the University of Latvia. Head of Department

Педагогическая компетенция и ее место в работе библиотек высшей школы

Илона Велиня-Швилпе

Библиотека Латвийского университета. Руководитель департамента

Abstract. A library continues to perform the important basic functions of its activities in the contemporary fast-paced era. This is the heritage of mankind, intellectual repository, the management of information flow, as well as being the environment which is continuously developing in order to help improve the quality of human life. The particularity of higher schools libraries is the users education and the information skills development in order to promote the development of scientific activities and studies. To achieve this goal, the advancement of librarian professional activities is required. One of them is the necessity of pedagogical competence. The librarian pedagogical competence opens up wide possibilities to promote users independence in managing the information flow and critical approach for its evaluation.

Keywords: *higher school, information flow, library, lifelong education, pedagogical competence, user.*

Аннотация. В нашу стремительную эпоху библиотека продолжает исполнять основные важные функции своей деятельности. Библиотека является хранилищем интеллектуального наследия человечества, управляет информационными потоками, также является средой, которая непрерывно развивается, чтобы содействовать повышению качества жизни человека. Специфика деятельности библиотек высших школ заключается в том, что они служат для повышения образования ее пользователей и развития навыков управления информационными потоками, для содействия развития студийной и научной деятельности. Для достижения этой цели к профессиональной деятельности библиотекаря выдвигается все больше и больше новых требований. Одним из них является необходимость наличия педагогической компетенции. Педагогическая компетенция библиотекаря открывает широкие возможности для содействия самостоятельному управлению информационными потоками пользователями, а также их критическому подходу к оценке этой деятельности.

Ключевые слова: *библиотека, библиотекарь, высшая школа, информационные потоки, непрерывное образование, педагогическая компетенция, пользователь, развитие.*

Ievads

Esam pieraduši, ka pedagoģiskā izglītība nepieciešama tikai skolotājiem, protams, arī citiem izglītības jomas darbiniekiem. Vai tā tas ir? Mūsdienās katrs cilvēks sastopas ar jaunām parādībām savā dzīvē un darbībā un bieži vien ir izmisumā, jo ne vienmēr var atrast jaunu risinājumu mūsdienu mainīgajā situācijā iepriekšējo paaudžu pārmantotajā pieredzē. Kā rīkoties šajā mainīgajā pasaulē? Kā izmantot pieejamos avotus par konkrētu zināšanu jomu? Kā efektīgi organizēt savu mācīšanos? Kā saskatīt un risināt problēmas? Kā risināt konfliktus starp starp atsevišķiem cilvēkiem un grupām? Kā sekmīgi izmantot komunikācijas tehnoloģijas un resursus? Tas nozīmē, ka dzīves un darbības jomās jābūt pedagoģiskam piedāvājumam, kas palīdzētu dažādu jomu

speciālistiem rast atbildes uz šiem un citiem jautājumiem. Ir jāmaina domāšanas veids, skatījums uz ierobežojumiem, jāattīsta sabiedrības pedagoģiskā domāšana. Aktuāls jautājums – kā to veicināt?

Mūsdienās ne tikai Eiropā, bet visā pasaulē pedagoģija tiek atzīta kā zinātne, kura, balstoties uz jaunākām psiholoģijas, bioloģijas un citu zinātņu atziņām, cilvēku dzīvesdarbības pieredzes izpētē meklē un rada jaunas zināšanas par to, kā risināt šos un citus jautājumus. Pedagoģija, cilvēces uzrātās pieredzes izpētes rezultātā, vispārīna teorētiskajās atziņās dažādus pedagoģiskus risinājumus cilvēka pedagoģiski kompetentas dzīvesdarbības nepārtrauktai pilnveidei, jo tajā cilvēks izzina un pilnveido sevi.

Ilgspējīgas sabiedrības veidošanās ir atkarīga no cilvēka kompetences līmeņa visās dzīves jomās. UNESCO dokumentos jau 1972. gadā tika norādīts, ka cilvēkam visu mūžu ir jāmacās «būt» (Faure, 1972). 21. gadsimta zināšanu sabiedrībā galvenā loma ir pašiem cilvēkiem. Visaugstāk tiek vērtēta cilvēka spēja radīt un izmantot zināšanas pastāvīgi mainīgos apstākļos. Lai pilnībā attīstītu šo spēju, cilvēkiem ir jāgrib un jāvar pašiem veidot savas dzīves. Tas nozīmē, ka mūsdienu dzīve piedāvā cilvēkam jaunas iespējas un izvēles, bet reizē arī iespēju riskēt un izjust nedrošību. Eiropas Komisijas dokumentā «Mūžizglītības memorands» ir akcentēta ideja, ka izglītība un mācīšanās visa mūža garumā ir labākais ceļš, kā tikt galā ar pārmaiņu izaicinājumu. Savukārt zināšanas no izglītības mērķa pārvēršas par izglītības līdzekli, kura misija ir iemācīt cilvēku patstāvīgi mācīties un attīstīties visu mūžu («Mūžizglītības memorands», 2000). Tam vajadzīga principiāli jauna mūsdienu prasībām atbilstoša izglītības sistēma, ko pedagoģiskajā literatūrā dēvē – «uz personības attīstību orientēta izglītība» (Баскаев, 2007).

Tieši prasme patstāvīgi mācīties ir viens no būtiskākajiem priekšnoteikumiem aktuālās mūžizglītības idejas īstenošanai. Apzinot mūžizglītības vajadzības, it kā par pašsaprotamu tiek uzskatīta cilvēka gatavība ilgstošam studiju procesam, kas norisinās pēc un ārpus formālās pilna laika izglītības ietvariem. Tomēr reālā situācija – vismaz Latvijā 21. gs. sākumā – liecina, ka pieaugušie studenti ne vienmēr ir pietiekami gatavi patstāvīgām studijām. Šķiet, ka līdzšinējā izglītības procesā par svarīgu nav uzskatīta patstāvīgu studiju prasmju veidošana, par ko liecina, piemēram, studentu neprasme organizēt savu laiku, organizēt informāciju u.c. (Norvele, 2003).

Bibliotekāra pedagoģiskās kompetences virsuzdevums būtu tieši studējošo patstāvīgas mācīšanās iemaņu un patstāvīgu studiju prasmju izpratnes iedzīvināšana. Inovatīvajā izglītībā pasniedzējam jāveic pavisam citas funkcijas – iemācīt mācīties. Tas nozīmē, ka bibliotēkas speciālistam jābūt profesionālim ne tikai bibliotēkzinātnes un informācijas pārvaldības jomā, bet arī jāzina un jāpielieto ikdienas darbā ar lietotāju zināšanas pieaugušo pedagoģijā un psiholoģijā.

Kompetences jēdziena izpratne

Eiropas izglītības politikas nostādnes paredz uzlabot profesionālās izglītības sistēmu, paugstināt kvalitāti, veidot sistēmu kvalifikāciju atzīšanā, arvien biežāk sastopamies ar nepieciešamību rast izpratni par kvalifikācijas un kompetences jēdzienu. Atbilstoši Eiropas politikai, profesionālajā izglītībā Eiropā iezīmējas pāreja no tirgus sabiedrības uz sabiedrību, kas balstās uz zinātnes atziņām. Mūsdienu ekonomiskā attīstība kvalificētam speciālistam nosaka papildus prasības: līdzās mācai labi strādāt un kvalitatīvi izpildīt uzticēto darbu, no jaunā speciālista tiek prasītas arī tādas spējas kā patstāvība, pašiniciatīva, aktīvas un radošas darbības pieredze, kritiskās domāšanas spēja, komunikācijas spēja, spēja uzņemties atbildību. Līdzās kompetences kā prasmes un

kvalifikācijas izpratnei, rodas jauns skatījums uz kompetentu cilvēku kā audzināšanas ideālu un kompetenci kā stratēģisko mērķi un izglītības kvalitātes analītisko kategoriju mērķu un uzdevumu daudzlīmeņu sistēmā (Habermas, 1995).

Mūsdienu pedagoģiskajā diskursā kompetences kā sociālpedagoģiskās un mācīšanās analītiskās kategorijas jēdziens atkal tiek aktualizēts («Pedagoģijas zinātniskās», 2006). Tas saistīts ar zinātniskās paradigmas maiņu arī Latvijas transformācijas sabiedrībā. Paradigma tiek saprasta kā noteikta laikmeta domāšanas modelis, pasaules aina, kultūras darbība vai zinātniskais pasaules skatījums. Latvijā pašlaik savstarpēji mijas trīs – modernisma, postmodernisma un jaunmodernisma – pedagoģijas zinātniskās paradigmas. Tās transformējas caur katra cilvēka atšķirīgo izglītības, mācīšanās un mijiedarbības pieredzi.

Kompetences jēdziena vēsturiskā attīstība ir gara un pārmaiņu pilna. Mūsdienās šis jēdziens tiek plaši pielietots. Zinātniskajā literatūrā kompetences kategorijas lietošanai pedagoģijā nav vienotas izpratnes, kas raksturīga mūsdienu sabiedrībai. Tas skaidrojams ar šī jēdziena popularitāti un lietošanu visdažādākajās jomās un pielāgojot jaunus kontekstos. Skaidrojumos to izmanto gan kā kopēju kopu, gan kā darbības rezultātu. Tāpēc rodas kompetences būtības izpratnes grūtības, un vienota šā jēdziena definīcija ir visai nosacīta.

Līdz ar kompetences jēdziena popularitātes pieaugumu 20. gadsimta 70. gados angļiski runājošo valstu izglītības sistēmu reglamentējošos dokumentos kompetence tika lietota arī kā sinonīms jēdzienam «prasmes» (*skills*). Tas ir raksturīgi 70.-80. gadiem, kad par kompetenci galvenokārt runā saistībā ar prasmju teoriju, savukārt 80.-90. gados profesionālajā izglītībā tiek izvirzīta kvalifikāciju teorija, kas vērsta uz pienākumu, funkciju noteikšanu saistībā ar kādu konkrētu amatu. 21. gadsimta zinātniskajās diskusijās vislielākā viedokļu daudzveidība sastopama par kompetences saturisko aspektu, parādot, kas ir kompetence un kādi ir tās struktūrkomponenti. Eiropā iezīmējas pāreja uz sabiedrību un ekonomiku, kas balstās uz zināšanām. Līdzīgi, kā informācijas sabiedrība kļūst par zināšanu sabiedrību, notiek arī kvalifikāciju sabiedrības transformācija par kompetenču sabiedrību. Zināšanu sabiedrību var uzskatīt par kompetenču sabiedrību, jo zināšanu attīstība ir daļa no kompetenču attīstības. Abas ir atvērtas nākotnei, tās ir kā sevi organizējoši procesi, orientēti uz vērtībām un vērtībās ģenerēti (Tauriņa, 2007). Tiek mēģināts attīstīt kompetences sistēmisko izpratni, pētot kompetences veidošanos, individuālās bāzes kompetences no antropoloģiskās perspektīvas, skaidrojot tās ar cilvēka veseluma pieeju un dzīvesdarbības procesu veselumu (Bruck, 2002). Šajā redzējumā kompetence tiek uztverta kā rezultāts un par cilvēka kompetenci var spriest, ja:

- cilvēks ir spējīgs atbilstoši situācijai droši un sekmīgi realizēt savu nodomu,
- cilvēkam ir zināšanas un prasmes, lai risinātu problēmas un uzdevumus,
- cilvēks prot sekmīgi plānot savu darbību jaunās sarežģītās situācijās.

Bruks norādīja uz kompetences kā rezultāta trim dažādiem līmeņiem, kas sasniedzma mūžīgā izglītībā: kompetence kā spēju kopa vispār, kvalifikācija – pierādīta kompetence un inteliģence – kompetences paplasināts transfērs. Tātad kompetence ir pieredzes gūšanas iespējās pamatota spēju un pieredzes individuāla kombinācija. Procesuālajā izpratnē tā nepārtraukti pilnīgojas, jo spējas attīstās mūžīgi, pilnveidojas pieredze un rodas arvien jaunas pieredzes gūšanas iespējas. Kompetence kā rezultāts izpaužas konkrētās situācijās darbības kvalitātes līmenī (Tiļļa, 2005).

Pedagoģija augstskolas bibliotēkas darbā

Pedagoģiskā kompetence nepieciešama ne tikai pedagogu, bet arī citu profesionāļu

izglītībā, lai efektīvi spētu risināt jautājumus, kas saistās ar dažādām dzīvesdarbības problēmsituācijām (Maslo & Hento-Palacios, 2008). Pirmkārt, pedagoģija var palīdzēt visdažādākā vecuma cilvēkiem veidot zināšanas par personisko attīstību un savas pašapziņas celšanu, iedrošināt veicināt savu personisko attīstību saistībā ar dzīvesdarbības organizēšanas spēju, autonomu mācīšanos, mācīšanos sabiedrībā. Pedagoģija izstrādā ieteikumus, kā izmantot metodes un paņēmienus, lai identificētu un izvērtētu savu un citu cilvēku vajadzību dažādību, atbilstošākās pieejas, izvēlēties un izmantot nepieciešamās stratēģijas, lai veicinātu cilvēku personisko attīstību mūžmācīšanās procesā, izmantot kristiski izvērtētu starptautisko un nacionālo pieredzi. Otrkārt, pedagoģija veido zinātnisku pamatu tam, kā konsultēt citus, kā metodoloģiski korekti ieviest inovācijas, kā atbilstoši situācijai izmantot didaktiskos materiālus, tehnoloģiskos resursus, pielietot secīgas darbības, paņēmienus un instrumentus, kas nepieciešami, lai novērtētu cilvēku vispusīga attīstības procesu, rezultātus un pedagoģisko risinājumu efektivitāti.

Profesionālās kompetences saturiskās struktūras noteikšanas pamatā ir izglītības humanizācijas galvenā ideja – mācību procesa centrā ir cilvēks (gan skolotājs, gan skolēns) kā augstākā vērtība (Čehlovs, 2009). Cilvēka pamats ir kultūra, tās līmenis nosaka skolotāja attieksmju raksturu. Pamatojoties uz izglītības humanizācijas galvenajām idejām, var apgalvot, ka pedagoģiskās kompetences saturā ir trīs komponenti:

- izziņas kultūra (zināšanas, prasmes, izziņas pieredze);
- psiholoģiski pedagoģiskā kultūra (attieksmju sistēma, vērtību sistēma);
- darbības didaktiskā kultūra (prasme organizēt un novērtēt darbību).

Mūsdienīgam studiju procesam universitātē var izvirzīt vairākus uzdevumus (Rubene, 2008):

1. Dot iespējas studentam attīstīt sociāli zinātnisko kompetenci,
2. Nodrošināt iespējas piedalīties zinātniskajā un profesionālajā darbībā, kuras arī nākotnē būs pamats mūžizglītībai,
3. Rosināt izpratni par nozares attīstību plašākā kontekstā un konkrētībā,
4. Dot iespēju pieņemt profesionālo ētiku dzīves darbības vērtību statusā.

Savukārt augstskolas bibliotēka mūsdienās ir tā vide, kurā krustojas visdažādāko sabiedrības pārstāvju dzīvesdarbības intereses: studējošie ir topošie un esošie skolotāji, ārsti, strādnieki, inženieri, arhitekti, biznesmeņi un visu citu profesiju pārstāvji. Šodien palīdzība nepieciešama visvairāk viņiem – pieaugušajiem. Tieši pieaugušie bieži vien nav gatavi ne tikai nākotnes uztverei, bet arī tagadnes mainīgajām prasībām. Lai realizētu sevi, savu potenciālu dzīves darbībā, cilvēkam nepieciešama audzinoša vide, ar kuru mijiedarbojoties viņš mācītos pats.

Vistiešākajā veidā pedagoģiskā kompetence augstskolas bibliotēkas darbā izpaužas darbā ar bibliotēkas paklpojumu lietotājiem, konsultējot individuāli vai strādājot ar lietotāju grupām auditorijā. Informācijpratības veicināšana ir viena no būtiskākajiem augstskolas bibliotēkas darbības virzieniem. Tas sekmē ne tikai lietotāju prasmi orientēties piedāvātajā informācijas sistēmā, bet arī sniedz iespēju apgūt informācijas meklēšanas un izvērtēšanas instrumentus.

Daudzi bibliotēkas nozares pētnieki savos darbos uzsver bibliotekāra pedagoģisko lomu. Pētījumos tiek uzsvērta mācīšanās kā process, kurā individuālu vai grupu nodarbību rezultāti spilgti atspoguļojas iegūtajās informācijpratības prasmēs (Webb & Powis, 2004). Līdzās tam tiek uzsvērta nepieciešamība arī pārzināt un koncentrēt uzmanību uz lietotāju informacionālajām vajadzībām (Levy, 2005). Pētnieki norāda nepieciešamību veidot informācijpratības veicināšanas nodarbībām padziļinātu saturu,

kā arī nostiprināt priekšstatu par bibliotekāra izglītojošo lomu (Lupton, 2002; Peacock, 2001).

Mūsdienās bibliotekāram jābūt daudzpusīgai izpratnei par lietotāju izglītošanas un apmācību veicināšanu, kas īstenojams ar pedagoģiskajām prasmēm: iecere, īstanošana un novērtēšana (Peacock, 2001). Tomēr tās nebūt nav visas prasmes, kas nepieciešamas. Būtiskas prasmes pedagoģiskajā darbībā ir arī stratēģiskās prasmes, satura pārzināšana un tehnoloģiskās prasmes. Savukārt, lai attīstītu elektronisko mācīšanas vidi, nepieciešams pilnveidot zināšanas un prasmes ar tiešsaistes tehnoloģiskajiem rīkiem (Powis, 2004).

Savukārt pētnieki Bels un Šanks (Bell & Shank, 2004: 374) savā darbā par mācīšanas un mācīšanās lomu augstskolas bibliotekāru darbā piedāvā jaunu jēdzienu «jauktais bibliotekārs» (*blended librarian*). Jēdziens tiek aprakstīts kā bibliotēzinātnes radicionālo prasmju savienojums ar informācijas tehnoloģiju aparatūras un programmatūras pārzināšanas prasmēm, kas tiek pielietotas mācīšanas-mācīšanās procesā.

2010. gadā Lielbritānijā tika veikts pētījums, kurā piedalījās 82 augstāko mācību iestāžu bibliotekāri, lai noskaidrotu mācīšanas lomu, pedagoģiskās zināšanas un profesionālo attīstību (Bewick & Corral, 2010). Pētījumā uzsvērts, ka bez profesionālajām zināšanām, prasmēm un attieksmes, bibliotekāram būtu arī jāsaprot kā cilvēki mācās (dažādi mācīšanās stili), par prioritāti izvirzot nepieciešamību pilnveidot savas pedagoģiskās prasmes. Respondentu atbildes atklāj, ka nereti darbinieks var būt ar labu teorētisko sagatavotību, bet darbā ar lietotājiem to nespēj īstenot – pietrūkst praktisko iemaņu. Pētījuma rezultāti atklāja, ka augstākās izglītības bibliotekāram informācijpratību veicināšanas nodarbībās būtu jāizmanto:

- interaktīva un iekļaujoša pieeja,
- mācību metožu dažādība,
- jāpielieto dažādas tehnoloģijas,
- jāpārzināt mācīšanas un motivācijas teorijas,
- jāsagatavot un jāieplānot dažādas aktivitātes, lai saglabātu auditorijas interesi,
- pārzināt mācīšanās stili,
- jāizmanto dažādas novērtēšanas metodes.

Pētījuma veidotāji uzsver, ka viņuprāt visizteismīgāk pedagoģiskās kompetenci bibliotekāra darbā raksturo kāda respondenta sniegtā atbilde: «Ikviena bibliotēkas darbinieks, kurš kontaktējas ar studentiem vai mācībspēkiem **māca** bibliotēkā. Tas var būt par specifiskiem resursiem vai norisināties auditorijā. Bet **mēs visi mācām**». Savukārt **pedagogu, kurš pretojas**, raksturo atbilde: «Es mācu informācijpratību, bet tikai tāpēc, ka tagad tas ir jādara. Bet es esmu bibliotekārs, kurš apguvis tieši bibliotekāra darba specifiskās zināšanas. Es neizvēlējos būt par skolotāju un to nekad nedarītu». Bez tam pētījums atklāj arī svarīgu atziņu bibliotekāra sagatavošanu pedagoģiskajam uzdevumam: «Ne visi bibliotekāri pedagoģisko darbu uzskata par pamata uzdevumu, īpaši vecākās paaudzes darbinieki. Mēs to ignorējam un turpinām viņu iesaisti pedagoģiskajā darbā. Tas ir risks, jo sasniegumus šajā jomā var panākt tikai tad, ja darbiniekam ir vēlme īstenot pedagoģisko darbu».

Bibliotekāra pedagoģiskajās kompetencēs svarīgu vietu ieņem arī paša bibliotekāra personiskās īpašības. Tieši personsikās īpašības ir tās, kas atspoguļo attieksmi un vērtības:

- elastība, spēja piemēroties videi,
- komunikācijas prasmes,

- dalīšanās ar zināšanām,
- jaunu iespēju meklēšana,
- problēmas - jauni izaicinājumi,
- pozitīvi domājoša,
- radoša, inovatīva domāšana,
- sistēmisks skatījums (redz situāciju kontekstā),
- novērtē profesionālo tīklu nozīmību.

Ne tikai straujās izmaiņas sabiedrībā liek bibliotēkām attīstīties, bet katram bibliotēkas speciālistam gribas būt labam un nozīmīgam savas profesionālās darbības veicējam. Lai veicinātu ne tikai lietotāju informācijpratību, bet sekmētu arī viņu personību attīstību un vērtību nostiprināšanos, pedagoģiskās kompetences ietvaros nepieciešamas padziļinātas zināšanas psiholoģijā, prasme šīs zināšanas pielietot praktiskajā darbībā un mērķtiecīgi pilnveidot savu personību

Secinājumi

Mūsdienu sabiedrībai raksturīga uzskatu daudzveidība izpratnē par kompetenci, īpaši tās saturisko aspektu. Kompetence kā rezultāts - cilvēka darbības kvalitātes līmenis - izpaušas konkrētā darbības situācijā.

Bibliotēka ir zināšanu izpratnes un pielietošanas, pedagoģiskās domāšanas attīstības, mācīšanās, saziņas un sabiedrības vide, kas paplašina jauniešu un pieaugušo, dažādu profesijas pārstāvju, un bibliotēkas speciālistu komandas darba iespēju attīstīt un, izmantojot savas idejas, integrēt tās, tikt galā ar sarežģītiem jautājumiem un formulēt spriedumus, papildināt nepilnīgu vai ierobežotu informāciju, reflektējot par savu lēmumu sociālo un ētisko atbildību.

Pedagoģiskā izglītība nepieciešama ne tikai pedagogu, bet arī citu profesionālu izglītībā, lai viņi efektīvi spētu risināt jautājumus, kas saistās ar dzīvesdarbības situāciju pedagoģisko risinājumu.

Augstskolas bibliotēkai, sadarbojoties studentiem, mācībspēkiem un visam pārējam personālam, jādarbojas tā, lai izpildot konkrētus akadēmiskus, pedagoģiskus un pētniecības uzdevumus, kļūtu par augstskolas atbalsta struktūru, kas palīdz augstskolai sasniegt īstenoto programmu galveno mērķi studējošo izaugsmē.

Augstskolas bibliotēkai mūsdienās jāklūst par sabiedrības pedagoģiskās izglītības centru, veicinot sabiedrības jaunu pedagoģisko zināšanu izpratni un pielietošanu, pedagoģiskās domāšanas apguvi komunikācijas jomā, lai zinātu:

- kas tiek apgūts, kas jāatceras un kāpēc tas tiek apgūts,
- ko un kā darīt, lai izvēlētos, kas jādara, un kā to paveikt sekmīgi,
- kā rīkoties, uzņemoties pienākumus un atbildību.

Bibliotekāra pedagoģiskā kompetences pamatu veido izziņas kultūra (zināšanas, prasmes, izziņas pieredze), psiholoģiski pedagoģiskā kultūra (attieksmju sistēma, vērtību sistēma), darbības didaktiskā kultūra (prasme organizēt un novērtēt darbību).

Bibliotekāru pedagoģiskās kompetences problēmjautājumu aktualizēšana būtu viens no tuvākās nākotnes izaicinājumiem.

Izmantoto informācijas avotu saraksts

1. Bell, S.J., Shank, J. The blended librarian: a blueprint for re-defining the teaching and learning role of academic librarians / Steven J. Bell, John Shank // *College and Research Libraries News*. - 2004. - Vol.65, issue 7. - P.372-375. - Available:

- <http://crln.acrl.org/content/65/7/372.full.pdf+html>.
2. Bewick, L., Corrall, S. Developing librarians as teachers : a study of their pedagogical knowledge / L. Bewick, S. Corrall // Journal of librarianship and information science. – 2010. – Vol.42. – P.97-110.
 3. Bruck, A. Welche Kompetenzen? Anforderungen, Grundlagen und Überblick aus antropologischer Perspektive [elektronische Ressource] / A. Bruck // Basiskompetenzen. – 2002. – Reihe 7, Praktische Kompetenz, 1.1. – Verfügbar: <http://ww7.basiskompetenzen.de/>.
 4. Čehlovs, M. Skolotāja pedagoģiskās kompetences teorētiskie pamati / Mihails Čehlovs, Zoja Čehlova. – Bibliogr.: 62.-63.lpp. – Kopsav. angļu val.: 63.lpp. // Pedagoģija un skolotāju izglītība. – (Latvijas Universitātes raksti ; 747. sēj.). – (2009), [57.]-63.lpp.
 5. Encyclopedia of library and information science / Miriam A. Drake (ed.). – 2nd ed. – New York ; Basel : Marcel Dekker, 2003. – Vol.2. – 974 p.
 6. Learning to be: the world education today and tomorrow [online] / E. Faure et al. – Paris : UNESCO, 1972. – Available: <http://unesdoc.unesco.org/images/0000/000018/001801e.pdf>.
 7. Habermas, J. Communication and the evolution of society / J. Habermas. – Cambridge : Polity Press, 1995. – 239 p.
 8. Maslo, I., Hento-Palacios, S. Vai pedagoģiskā izglītība mūsdienās nepieciešama tikai skolotājiem? / I. Maslo, S. Hento-Palacios // Skolotājs. – 2008. – Nr.3. – 7.-11.lpp.
 9. Levy, P. Pedagogy in a changing environment / P. Levy // Developing the new learning environment: the changing role of the academic librarian / P. Levy and S. Roberts (eds.). – London : Facet, 2005. – P.24-48.
 10. Lupton, M. The getting of wisdom: reflections of a teaching librarian / M. Lupton // Australian academic and research libraries. – 2002. – Vol.33, issue 2. – P.75-85.
 11. Mūžizglītības memorands [tiešsaiste] : Eiropas Komisijas darba dokuments : [neoficiāls tulkojums] / [Latvijas Pieaugušo izglītības apvienība]. – Brisele, SEC, 2000. – 26 lp. – Pieejams: www.muzizglitiba.lv/fetch_52634.html.
 12. Norvele, I., Koķe, T. Pieaugušo studentu patstāvīgu studiju prasmju izpratne Rietumu pedagoģijas teorijās / I. Norvele, T. Koķe // Teachers, students and pupils in a learning society : ATEE Spring University «Changing education in a changing society». – [Rīga] : Izglītības Soļi, 2003. – 1.sēj., 119.-126.lpp.
 13. Pedagoģijas zinātniskās paradigmas maiņa Latvijas transformācijas sabiedrībā // No zināšanām uz kompetentu darbību : mācīšanās antropoloģiskie, ētiskie un sociālkritiskie aspekti / Žanneta Akopova ... [u.c.] ; LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte. – Rīga : Latvijas Universitāte, 2006. – 45.-46.lpp.
 14. Peacock, J. Teaching skills for teaching librarians: postcards from the edge of the educational paradigm / J. Peacock // Australian academic and research libraries. – 2001. – Vol.32, issue 1. – P.26-42.
 15. Powis, C. Developing the academic librarian as learning facilitator / C. Powis // Developing academic library staff for future success / M. Oldroyd (ed.). – London : Facet, 2004. – P.83-93.
 16. Rubene, Z. Kritiskā domāšana studiju procesā / Z. Rubene. – Rīga : LU

- Akadēmiskais apgāds, 2008. – 223 lpp.
17. Tauriņa, Ž. Kompetences – atslēgas nākotnes cilvēkam / Ž. Tauriņa // Skolotājs. – 2007. – Nr.5. – 36.-43.lpp.
 18. Tiļļa, I. Sociālkultūras mācīšanās organizācijas sistēma / I. Tiļļa. – Rīga : RaKa, 2005. – 295 lpp.
 19. Webb, J., Powis, C. Teaching information skills : theory and practice / J. Webb, C. Powis. – London : Facet, 2004. – x, 223 p.
 20. Баскаев, Р.М. О тенденциях изменений в образовании и переходе к компетентностному подходу / Р.М. Баскаев // Инновации в образовании. – 2007. – №1. – С.10-15.